

LIBER IX

DE VOTO CASTITATIS.

- CAP. I. *Utrum votum castitatis sit licitum, et consulendum.* 682
- CAP. II. *Ad quid obliget votum simplex castitatis.* 692
- CAP. III. *Utrum votum simplex castitatis obliget ad non contrahendum matrimonium.* 696
- CAP. IV. *Utrum votum simplex castitatis per se et natura sua irretat matrimonium postea contractum.* 762
- CAP. V. *Ad quid obliget simplex votum castitatis post matrimonium contractum.* 741
- CAP. VI. *Utrum simplex votum castitatis vim habeat dirimendi matrimonium ratum.* 718
- CAP. VII. *Utrum votum simplex castitatis vim habeat ad dissolvenda sponsalia de futuro.* 733
- CAP. VIII. *Utrum possit maritus votum continentiae ab uxore sine sua licentia emissum irritare.* 740
- CAP. IX. *Quid possit uxor circa votum castitatis mariti sine ejus consensu emissum. Et quid de voto castitatis utriusque ex mutuo facto consensu.* 743
- CAP. X. *Quid dicendum sit de conjugate, qui de licentia consortis continentiam covit, et an talis licentia sit revocabilis.* 746
- CAP. XI. *Utrum praeter Summum Pontificem aliquis per potestatem quasi ordinariam, seu generalem, in voto simplici castitatis dispensare valeat.* 751
- CAP. XII. *Aliquot dubia circa reservationem voti simplicis castitatis.* 759
- CAP. XIII. *Utrum obligatio servandi continentiam jure divino fuerit alicui ordini annexa.* 764
- CAP. XIV. *Quo tempore ceperit esse in Ecclesia castitatis obligatio in Episcopis ac presbyteris.* 666
- CAP. XV. *Quae sit ac fuerit obligatio servandi castitatem in Episcopis ac presbyteris Ecclesiae Orientalis.* 666
- CAP. XVI. *De obligatione servandi castitatem, qua diaconi ac subdiaconi sunt astricti, ac de antiquitate illius.* 666
- CAP. XVII. *Utrum obligatio servandi castitatem in clerico in sacris oriatur ex voto, an ex solo praeccepto ecclesiastico.* 787
- CAP. XVIII. *Quibus modis peccare possit contra votum castitatis is, qui ante matrimonium in sacris ordinatus est, et quas poenas incurrat.* 809
- CAP. XIX. *Ad quid obligetur, vel quomodo peccet clericus, qui post matrimonium in sacris ordinatus est vivente uxore.* 809
- CAP. XX. *Utrum in votum ordinis sacri cadere possit dispensatio.* 815
- CAP. XXI. *Quam sit antiquum in Ecclesia, ut votum castitatis religiosae solenne sit, ita ut matrimonium subsequens dirimat.* 819
- CAP. XXII. *Votum solenne castitatis religionis vim non habere dissolvendi matrimonium ratum et consummatum ostenditur.* 831
- CAP. XXIII. *Utrum votum solenne castitatis religionis vim habeat dissolvendi matrimonium ratum.* 835
- CAP. XXIV. *Quo tempore inceperit votum solenne castitatis religiosae matrimonium ratum dirimere.* 666
- CAP. XXV. *Expediuntur aliquot dubia, quae ex supra dictis de matrimonio rato, et voto solenni religionis oriuntur.* 830
- CAP. XXVI. *Utrum in solenne votum castitatis religiosae cadere possit dispensatio.* 856

LIBER X

DE VOTO OBEDIENTIAE.

- CAP. I. *Utrum simplex obedientiae votum, et honestum, et in consilio sit.* 864
- CAP. II. *Utrum simplex obedientiae votum habeat conjunctam promissionem homini factam, et e contrario.* 872
- CAP. III. *Ad quid obliget, et ad quam materiam se extendat simplex obedientiae votum.* 876
- CAP. IV. *Quale peccatum sit obedientiae transgressio, et quibus modis excusari possit, vel cessare obligatio.* 882
- CAP. V. *Utrum votum obedientiae sit aliquid indistinctum a traditione religiosa, et quid illi addat.* 888
- CAP. VI. *Quotuplex sit malitia in transgressione obedientiae religiosae.* 890
- CAP. VII. *An votum obedientiae obliget ad totius regulae observationem.* 894
- CAP. VIII. *Utrum votum obedientiae religiosae obliget ad parendum superiori in quacumque honesta materia.* 901
- CAP. IX. *Utrum perfecta obedientia Evangelica requirat universalem materiam sine ulla regulae limitatione.* 909
- CAP. X. *Utrum ex obedientiae voto obligetur quis ad perseverandum in eodem statu, vel possit ad suscipiendum alium obligari.* 914
- CAP. XI. *Cui parendum sit ex vi voti obedientiae religiosae.* 924
- CAP. XII. *Utrum in solenne votum obedientiae cadere possit dispensatio.* 933

OPERIS DE RELIGIONE

PARS SECUNDA,

DE STATU PERFECTIONIS ET RELIGIONIS.

TRACTATUS SEPTIMI

PROOEMIUM.

1. Opus de Religione, jam dudum inchoatum, et per plures annos, ob graves causas, quas nunc enumerare non est necesse, interruptum, divino freti auxilio, consummare aggredimur. Distinximus autem in principio primi tomi totum opus in duas principales partes: unam, de Virtute, et alteram de Statu Religionis, et utriusque rationem, materiam, et connexionem ibidem explicuimus; ideoque eadem iterum in praesenti proponere, necessarium non duximus. Operae autem pretium visum est, objectum hujus partis, ejusque materiam et partitionem distinctius repraesentare. Quamvis enim praecipua instituti nostri ratio et intentio sit, de religioso statu maxime proprio tractare, ipsarum tamen rerum connexio et amplitudo postulat, ut de omnibus statibus vitae Christianae, quatenus ad aeternam felicitatem consequendam ordinantur, et de his praesertim, quae ad majorem vitae puritatem et charitatis perfectionem acquirendam conferunt, simul disseramus. Atque ita in hoc tractatu, sicut in caeteris, ducem habebimus D. Thomam, qui singularem doctrinam, et inter morales, magni momenti, de statibus scriptam, nobis reliquit in 2. 2, a quaest. 183 usque ad finem.

2. *D. Thomae tria operum genera distinguit. — Eandem divisionem D. Paulus insinuat. — Ut autem scopum totius disputationis clarius aperiatur, scire convenit, praedictum Doctorem sanctum, postquam in illo libro, a principio usque ad quaest. 170, de omnibus virtutibus in particulari disseruit, in initio quaestionis 171, tria genera operum distinguere, quorum cognitio ad complementum sacrae doctrinae, quae de moribus tractat, necessaria erat; quia hujusmodi opera aut excedunt aliquo modo communem virtutis usum, aut a peculiari operatione, vel institutione, divina, vel ecclesiastica, pendent. Insinuavit autem illam trimembrem divisionem Paulus I ad Corinth. 12, dicens: *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus; divisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus; et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.* In his enim verbis tria genera operum satis clare distinguit Apostolus. Ex quibus primum, scilicet, *divisiones gratiarum*, de gratiis gratis datis ab omnibus intelligitur; illas enim statim enumerat Apostolus, et concludit: *Haec omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Unde per se, nec ad ministeria, nec ad status fidelium pertinent, sed in quovis ministerio vel statu, possunt et solent pro Dei arbitrio communicari, et absque illis etiam possunt officia seu ministeria fieri, et status ecclesiastici subsistere. Et ideo alterius rationis est illarum gratiarum consideratio, quam tradit D. Thomas, ab illa quaest. 171 usque ad 178. Nos vero in tractatu de Gratia, Prolegom. 4, illas breviter explicuimus; ibique alia loca, in quibus specialius singulae tractandae sunt, designavimus.*

3. *Officia, sive ministeria ab statibus distinguuntur. — Ministerium, sive officium ordinatur ad actiones communes Ecclesiae necessarias ad earum regimen. — Status sufficienter ordinatur ad utilitatem ejus, qui in tali statu constituitur. — In secundo membro ponit Apostolus divisiones ministracionum, seu ministeriorum, aut*

officiorum, quæ in fine capitis, et ad Ephes. 4. enumerat, dicens: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos.* Et hoc sub membro comprehendit D. Thomas varios fidelium status. Nos autem officia tantum sub his verbis comprehendimus; quæ idem sunt quod ministeria, illaque ab statibus distinguimus; quia licet unum alteri sit annexum, nihilominus distincta sunt, et invicem separantur. Nam potest aliquis esse in uno statu Ecclesiæ sine aliquo speciali officio ecclesiastico; et e contrario, possunt in eodem statu religionis, verbi gratia, varia ministeria inveniri, vel in diversis personis, vel aliquando in eadem. Ac denique potest aliquis habere in Ecclesia peculiare ministerium, licet peculiarem statum non habeat, nisi communis fidelis. Unde ministerium et status diversas condiciones seu proprietates habent: nam ministerium, seu officium ecclesiasticum, per se ordinatur ad aliquas actiones communes et ordinarias, ad utilius regimen Ecclesiis necessarias, et ad illas exercendas jus seu facultatem confert, ut pastoribus aut Doctoribus dari solet. At vero status per se sufficienter ordinatur ad utilitatem ejus, qui in tali statu constituitur, et ad opera huic convenientia non proprie jus aut facultatem moralem, sed potius commoditatem confert, vel etiam obligationem addit. Et præterea ad statum peculiaris immobilitas necessaria est, ut videbimus, quam officium per se non requirit, licet interdum illi adjungatur.

4. Unde tandem fit aliam esse considerationem de ministeriis Ecclesiæ, aliam de statibus. Nam, ut recte D. Thomas admonet in principio quæst. 183, officia proprie ecclesiastica cum sacramento Ordinis conjuncta sunt, et ideo cum illo sacramento tractanda sunt. Propter quam rationem licet omnia illa ministeria sint virtutis religionis munera, nihilominus in tractatum de sacramento Ordinis illa reservamus; in illo enim de tota hierarchia ecclesiastica, Deo juvante, dicere disponimus. Alia vero officia Reipublicæ Christianæ, quæ ecclesiastica non sunt, a Theologo non considerantur, nisi quoad obligationem conscientiæ, quæ ad virtutes, præsertim ad justitiam, charitatem, seu misericordiam, pertinent; et ideo de hujusmodi officiis in tractatu de Justitia et de aliis virtutibus disputatur; status vero Ecclesiæ specialem ac propriam considerationem postulant.

5. *Præsens tractatus de statu religioso.* Superest ergo tertium membrum a Paulo indicatum, in verbis illis: *Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Per quæ verba intelligit D. Thomas vitam activam et contemplativam, quia secundum diversa operationum studia distinguuntur. Sed licet verum sit illam etiam divisionem sub illis verbis comprehendendi, nihilominus existimo, ad illas divisiones operationum omnes status vitæ Christianæ pertinere. Intelligo enim Paulum loqui de operationibus propriis ac personalibus (ut sic dicam), quibus singuli fideles ad vitam æternam tendunt, et pro ea consequenda laborant. Nam hæc opera distinguit Apostolus non solum ab extraordinariis gratiis, quæ ad utilitatem aliorum ordinantur, sed etiam ab ordinariis Ecclesiæ ministeriis, quæ ad ejusdem commune bonum et gubernationem fiunt; ergo solum supersunt operationes virtutum, et donorum, prout ad spirituale bonum uniuscujusque agendæ sunt per gratiam Dei, qui operatur omnia in omnibus, ut subjungit Apostolus. Ideoque, cum priora duo membra in discursu totius capitis explicasset, de tertio solum in fine concludit dicens: *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, id est charitatis viam, quæ omnium honorum operum principium esse debet. Et ideo non solum diversa studia operum vitæ activæ, et contemplativæ, sed absolute omnia studia ordinata ad charitatem, ejusque varias operationes ac perfectiones, ad divisiones operationum pertinere arbitramur. Hæc autem studia non sunt, nisi varii status religiosi, quos Deus in sua Ecclesia providit, ut in eis homines divino cultui, singulari votorum vinculo, consecrentur, ideoque, utroque titulo et ratione, præsens tractatus, de Statu religioso, superiori de Virtute Religionis copulatur.

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI

DE STATU PERFECTIONIS, VARIISQUE ILLIUS MODIS, SEU SPECIEBUS.

- CAP. I. Quid sit status vitæ christianæ, et quas condiciones postulet.
- CAP. II. An status vitæ christianæ in statum communis vitæ et statum perfectionis convenienter distinguatur.
- CAP. III. Quæ sit perfectio christiana, ad quam status perfectionis ordinatur.
- CAP. IV. Qualis perfectio charitatis per statum perfectionis intendatur.
- CAP. V. Quid sit status perfectionis, quasve condiciones requirat, et ab ipsa perfectione quomodo distinguatur.
- CAP. VI. Utram in evangelica lege consilia a præceptis distinguantur.
- CAP. VII. Ratione veritas catholica probatur.
- CAP. VIII. Consiliorum materia et varietas occasione ejusdem objectionis declaratur.
- CAP. IX. Satisfaciendo fundamentis hæreticorum, nonnulla dubia de consiliis evangelicis explicantur.
- CAP. X. Statum perfectionis non præceptorum tantum, sed etiam consiliorum observantiam includere.
- CAP. XI. An christiana perfectio vel ejus status principaliter in præceptorum quam consiliorum observatione consistat, vel e converso.
- CAP. XII. Utrum status perfectionis per votum vel promissionem aliquam obligationem inducentem necessario constituendus sit.
- CAP. XIII. An status perfectionis in statum incipientium, proficientium et perfectorum, convenienter dividatur.
- CAP. XIV. Utrum status perfectionis in statum illam acquirendi, vel eandem exercendi convenienter distinguatur; et quomodo Episcopi in statu perfectionis esse dicantur.
- CAP. XV. Utrum Episcopatus sit status perfectionis exercendæ, seu perfectorum, ac proficientium.
- CAP. XVI. Utrum Episcopale vinculum jure divino indissolubile sit, vel inde immutabilitatem habeat.
- CAP. XVII. Utrum Prælati seculares Episcopis inferiores, vel etiam parochi, sint in statu perfectionis.
- CAP. XVIII. Utrum status Episcoporum, perfectior sit quam status religiosorum.
- CAP. XIX. An status Episcopalis adeo perfectus sit, ut in eo votum religionis impleatur; et exponitur caput Per tuas, de Voto.
- CAP. XX. Nonnulla dubia circa caput Per tuas explicantur.
- CAP. XXI. Utrum status inferiorum Prælatorum vel parochorum sit perfectior religioso statu.

LIBER PRIMUS

DE STATU PERFECTIONIS

VARIISQUE ILLIUS MODIS, SEU SPECIEBUS.

Dari in Ecclesia statum religionis supponendum. — Supponimus esse in Ecclesia statum hunc perfectionis seu religionis, ejusque originem inquirimus, quia illud prius per se notum est in Ecclesia, et quia omnis doctrina de proprio objecto supponere debet an sit. Hoc vero posterius obscurius est, et necessario est stabiliendum, ut ex illo fundamento ad substantiam, proprietates, operationes, onera denique ac commoda status religiosi explicanda, cum majori certitudine progredi valeamus. Deinde claritatis gratia supponimus, statum religiosum et status perfectionis ut superius et inferius inter se comparari; omnis enim verus status religionis est status perfectionis; e contrario vero non omnis status perfectionis est status religionis proprie dictus; nam interdum illum superat, interdum ab illo deficit, ut in sequentibus declarabimus et ostendemus. Et ob hanc causam necessarium est ab universalioribus procedere, et prius statum perfectionis in communi describere; ac deinde varia ejus membra distinguere, et illa, quæ minus completa sunt, breviter explicare; ac tandem circa religiosum statum diutius immorari. Quia vero status vitæ christianæ cæterorum fundamentum est, de illo etiam aliquid præmittere abs re non erit.

CAPUT I.

QUID SIT STATUS VITÆ CHRISTIANÆ, ET QUAS
CONDITIONES POSTULET.

1. *Significatio nominis status.* — Principio, significatio nominis *status* explicanda est, et præsentis instituto accommodanda; est enim multiplex, et nisi certus ac definitus illius usus supponatur, in æquivoco sæpe laborabimus.

Attribuitur enim rebus viventibus et non viventibus, rationalibus et irrationalibus, naturalibus et moralibus; cum vero personæ attribuitur, duo semper indicat, scilicet, perfectionem in aliqua conditione, vel modo existendi ejus, et quietem seu immutabilitatem in illa. Prior conditio exemplis declaratur: nam philosophi statum solis appellant, terminum ascensionis ejus; et terminum accretionis vocant viventis statum; et medici statum ægritudinis vocant, cum ad summum gradum pervenit. Item leges dicunt hominem ad statum pervenisse, quando majorem ætatem, ut viginti quinque annorum, attigit, l. *Cum pater*, 79, § *Juratores*, juncta gloss., ff. de Legat., 2. Item jurisperiti statum causæ vocant, quando inquisitio et allegatio ex utraque parte consummata est. Et nos statum quæstionis vocamus, quando punctum controversiæ clare et sine ambiguitate propositum est. Ex his ergo intelligere licet, statum significare aliquam conditionem perfectam, et quasi consummatam in suo genere. Dico autem *in suo genere*, quia non oportet ut dicat perfectionem simpliciter, vel per comparisonem ad oppositam perfectionem; sed solum in suo ordine, seu oppositam inchoationi rei, quasi in fieri existentis.

2. *Status definitio a divo Thoma.* — Et ita hæc conditio per alteram recte explicatur; requiritur enim ad statum permanentia quædam, seu quies in conditione per statum significata. Quod quidem ipsa vox *status* satis indicat; quietem enim et stabilitatem præ se fert; et ideo quæ in continua mutatione sunt, dici non possunt habere statum; et e contrario, quæ in eodem esse permanent, secundum illum, statum habere dicuntur, juxta illud Paul., ad Hebr. 9: *Adhuc priore testamento habente statum*, id est, nondum immu-

tato; et e contrario cum res aliter se habet quam erat, mutare statum dicitur, juxta illud Job. 14: *Nunquam in eodem statu permanet.* Unde D. Thom. 2. 2, q. 183, art. 1, statum definit esse, *quamdam positionis differentiam alicujus rei secundum modum suæ naturæ, quasi in quadam immutabilitate.* Et in priori parte primam conditionem, in posteriori secundam indicat; utramque vero declarat ex proprietate verbi *standi*; nam homini attributum duo in rigore involvit: unum est, quod homo sit rectus, quia in ea positione singulæ partes corporis quasi naturalem situm habent, pedes infimum, caput supremum, et cætera medium sibi convenientem. Et in hoc indicatur prior conditio, sed non sufficit; nam aliud simul necessarium est, nimirum ut homo quiescat, nam si homo ambulet, non dicitur stare, licet rectus incedat, et in hoc insinuat altera conditio status, nimirum, quod res in ea perfectione, vel modo existendi immota permaneat; vel etiam aliquo modo immobilis persistat.

3. *Quæ immobilitas ad moralem statum requiritur.* — Hinc vero oritur morale dubium, quanta immobilitas ad moralem statum necessaria sit. Nam Henric., Quodlib. 12, quæst. 29, ad 1, negat immobilitatem esse de ratione status morales, sed sufficere putat carentiam mutationis, vel ad summum propositum permanendi in tali genere vitæ. Probat inductione, quia homo dicitur esse in statu gratiæ, licet non habeat immutabilitatem in illa; et clericus in minoribus simpliciter est in statu clericali, licet per conjugium cum vidua illum possit amittere; et homo dicitur esse in statu libertatis, licet sua voluntate servus fieri possit. Unde colligit, secundum communem usum loquendi, vocem *status* non significare talem immobilitatem, ac proinde non esse illam conditionem necessariam ad statum moralem. Contrarium vero docet D. Thom., dicta quæst. 183, art. 1, in corpore, et ad 3. Imo hanc conditionem ponit in definitione status; et hoc sequuntur ibi communiter expositores. Et Soto, lib. 7 de Just., quæst. 5, articulo primo; Antonin., 3 p., in Prolog., § 4; Turrecr., lib. 2 Sum., cap. 73. Isti autem auctores fere omnes fatentur quæstionem esse de modo loquendi. Unde etiam Antonin. et Turrecr. dicunt, conditionem immobilitatis requiri ad statum stricte sumptum, quamvis interdum vox illa in latiori significatione sumatur.

4. *Quæ immobilitas ad moralem statum re-*

quiratur. — *Licet verbum standi non semper immobilitatem importet, illam tamen in communi usu, et prout hic accipitur, significat.* — Et certe dubitari non potest quin verbum ipsum *standi* interdum perventionem ad terminum motus, licet res in illo nihil quiescat, significet, ut in ascensu solis vel lapidis, vel in augmento viventis constat; aliquando vero addat positioni rei quietem actualem (ut sic dicam), id est, carentiam motus, sine carentia mutabilitatis, ut quando homo stare dicitur. Sæpius autem significat firmitatem et aliquam immutabilitatem in stando; hanc enim energiam habere videtur hoc verbum ad Galat. 5, cum Paulus dicit: *Stare, et nolite iterum jugo servitutis contineri.* Et in usu communi loquendi Latinorum ita accipi solet, quando de conditione personæ seu modo vivendi loquuntur. Unde statum dicunt esse veluti habitum, qui est difficile mobilis, quia est vel consuetudine, vel lege, vel alio modo simili firmatus. Denique, ut non sit dubium de ambiguitate vocis, supponimus, in hac significatione vocem illam in præsentis materia sumi.

5. *An immobilitas status requirat aliquam obligationem permanendi in illo.* — Ut autem magis hoc declaretur, interrogari ulterius potest an hæc immobilitas status necessario includat obligationem permanendi in illo; obligationem (inquam) vel legis, vel justitiæ, aut voti, aut aliam similem, ratione cuius non possit homo licite illum statum relinquere, in quo constitutus videtur. Nam D. Thomas, d. q. 183, art. 1, dicit: *Ad statum hominis pertinere videtur, quod respicit obligationem personæ hominis.* Et in q. 184, art. 4, ex hoc principio colligit, ad statum perfectionis obligationem requiri. Et idem sentiunt Turrecr. et Anton. supra. Et idem indicat Soto, d. art. 1, post concl. 8. Ratio reddi potest ex mente horum auctorum, quia status non dicit solum actum vel exercitium, sed jus vel obligationem; non est enim in statu servitutis omnis qui servit, sed qui ex peculiari jure et obligatione servire tenetur, et sic de aliis. Confirmatur, quia sicut status, de quo tractamus, moralis est, ita requirit moralem firmitatem; hæc autem sine obligatione esse non potest.

6. At vero Henric. supra hoc maxime negat, et quæ adducit exempla, hoc suadere videntur; nam in Ecclesia dicuntur esse status viduarum, virginum, laicorum, et secularium, qui nullam habent obligationem permanendi in illo statu. Idem probat exemplum de statu